

DE MODERNE MAYA'S

Zo'n 9 miljoen Maya's wonen vandaag de dag verspreid over Mexico, Guatemala en Centraal-Amerika. Een relatief groot deel woont ook in de Verenigde Staten. Eigenlijk vormen de Maya's geen eenheid. Spreken over 'de Maya's' is als spreken over 'de Europeanen' want er zijn wel bijna 30 Maya-volkeren.

TAAL

Er zijn wel 29 verschillende Maya-talen. De meest gebruikte van deze talen is het K'iche', een Maya-taal die ongeveer 1.200.000 sprekers telt. Zo'n 800.000 mensen spreken Yucateeks, 400.000 mensen Q'eqchi en 150.000 mensen spreken Mam. Sommige andere Maya-talen worden nog maar door een paar mensen gesproken zoals bijvoorbeeld het Itza': niet meer dan tien mensen beheersen dit. Chol'ti en Chicomuceltec zijn volledig uitgestorven talen waarvan geen sprekers meer bestaan.

WIE ZIJN DE MAYA'S EIGENLIJK?

In de afgelopen 500 jaar heeft veel onderdrukking plaatsgevonden bij de Maya's, vaak omdat men hechtte aan het behouden van oude tradities en geloofsovertuigingen. Daardoor kwam juist het behoud van deze tradities onder druk te staan. Zo werden de Maya's verplicht Spaans te praten, kinderen moesten naar scholen waar geen aandacht werd besteed aan de geschiedenis van de Maya's en het uitvoeren van rituelen werd bestraft.

Ondanks alles wisten de Maya's hun cultuur en kennis daarover te behouden. Door de jaren heen beseffen wetenschappers ook steeds meer hoe belangrijk de kennis van de hedendaagse Maya's is voor het begrip van de oude Maya-culturen. Onderzoeksinstituten en experts van Maya-afkomst spelen een belangrijke rol bij de interpretatie van hun erfgoed. Er zit ook een belangrijk economisch aspect aan het in stand houden van deze oude cultuur: niet alleen zijn de archeologische vindplaatsen de op een na belangrijkste bron van inkomsten voor landen als Mexico en Guatemala; de kleurrijke kleding van de inheemse bevolking is ook een enorme trekker voor het toerisme.

STEDEN EN DORPEN

Een deel van de Maya-bevolking leeft in de grote steden als Mexico-stad en Guatemala-stad en werkt daar vooral als huishoudelijke hulp, als tuinman en in de bouw. Ook in de Verenigde Staten, Europa en Saoedi Arabië wonen grote aantallen Maya's die daarheen trekken op zoek naar een betere financiële positie of omdat zij moesten vluchten vanwege politieke redenen. Een deel van het geld dat zij daar verdienen, sturen ze naar hun families. Deze zogenaamde 'remesas' zijn de op twee na grootste inkomstenbron van Mexico. Na de petroleum- en toeristenindustrie. In een aantal gebieden zoals Chiapas en Guatemala zijn er dorpen die nog slechts uit vrouwen en kinderen bestaan, omdat de totale mannelijke bevolking gemigreerd is naar het noorden. Velen sterven aan de grenzen van Mexico en de Verenigde Staten. In Mexico wonen ruim 35 miljoen Mexicanen waarvan een deel van Maya-oorsprong.

In Mexico zijn er vooral in Chiapas en Yucatan veel Maya-dorpen. In Guatemala is ruim 60% van de bevolking Maya. De gebieden waar de Maya-bevolking zich concentreert zijn ook vaak de armste gebieden. Zo zien we bijvoorbeeld dat in Chiapas minder dan 50% van de huishoudens stromend water heeft (nationaal gezien is dat bijna 70%) en slechts 14 heeft elektriciteit (nationaal 45%).

Chichicastenango en Quetzaltenango zijn bekende grotere dorpen in het Maya-gebied. De meeste grotere dorpen bestaan uit een plein met een kerk en daaromheen huizen en een aantal administratieve gebouwen (zoals het gemeentehuis en de school). Het plein is de belangrijkste plek van het dorp. Hier worden dorpsvergaderingen gehouden en vinden ook de wekelijkse markt en jaarfeesten plaats. Het is meestal ook de plek waar basketbal en voetbal gespeeld wordt in de avonduren. Belangrijke feesten worden georganiseerd door een groep mensen, de *mayordomía*. Daarbij wordt het hele dorp dan uitgenodigd en wordt je dus ook geacht iedereen eten en drinken aan te bieden. Het onderhoud van wegen en andere publieke gebouwen is de taak van de hele gemeenschap en iedereen draagt daaraan bij.

De dorpsbewoners leven van het verbouwen van maïs, bonen, kalebas en koffie en van het houden van kleinvee als geiten en schapen. Daarnaast zijn er ook altijd een aantal handelaren die hun geld verdienen in het regionale marktsysteem. Vrijwel elk gezin haalt een deel van zijn inkomsten ook uit seizoens- en migratie-arbeid bijvoorbeeld bij plantages aan de kust of in het noorden van Mexico of de Verenigde Staten.

MARKTEN

Net als bij ons reizen marktkooplui van de ene naar de andere markt. Door het jaar heen zijn er ook speciale jaarmarkten en deze traditionele markten trekken altijd veel publiek. Mensen komen van heinde en verre om hun goederen aan te bieden. De mensen lopen in traditionele kledij, waaraan is af te lezen waar iemand vandaan komt. Er wordt van alles aangeboden: kippen, varkens, gordeldieren, jaguars, manden, kalkoenen, kleding, hoeden, ceintuurs, petjes, hangmatten, aardewerk, maïs, bonen, tortilla's, groenten, wierook, bloemen, heiligenbeeldjes, cd's, dvd's en nog heel veel meer.

HUIZEN

De huizen van nu lijken waarschijnlijk heel veel op de huizen van vroeger. Huizen zijn gemaakt van bamboe, riet en leem; de vorm is rechthoekig met afgeronde hoeken. Aan de kust zijn de huizen vaak van bamboe waardoor er meer lucht door het huis kan circuleren; in de hooglanden zijn de huizen vaker van steen of leem waardoor ze beter geïsoleerd zijn. De meeste huizen hebben geen ramen, de deur dient tegelijkertijd als raam waardoor licht naar binnen kan vallen en wijst daarom meestal richting het oosten.

ETEN

Al heel vroeg in de ochtend zijn de vrouwen bezig met het maken van de *nixtamal* (het tortilladeeg). De avond ervoor wordt de maïs van de maïskolven gehaald en met ongebluste kalk in de week gezet, wat de maïs zachter en voedzamer maakt. Rond half 5 's ochtends gaan de vrouwen de tortilla's bakken die de man rond 5 uur meeneemt naar het veld. Ze maakt ook een *pozole* drankje klaar (een mix van maïsdeeg en cacao) die de man kan drinken als hij naar de *milpa* gaat. Op de *milpa* wordt gezaaid, en geoogst. In de keuken worden de heerlijkste gerechten klaargemaakt. De Maya-keuken staat in Mexico bekend als een van de rijkste keukens van Mexico. En de Mexicaanse keuken staat bekend als een van de meest verfijnde keukens van de wereld.

2012

De Maya-kalender speelt nog steeds een belangrijke rol in het dagelijkse leven in Mexico en Guatemala. Vooral lokale artsen en genezers gebruiken de kalender regelmatig. Ook bij het bepalen wanneer er het best gezaaid en geoogst kan worden, raadpleegt men de kalender en wegen de stand van de zon, de maan en bepaalde sterren mee. Op veel plaatsen is de Maya-kalender samengevoegd met de christelijke kalender en ook de katholieke heiligen zijn opgenomen in de oude Maya-kalender.

© foto's Lucrecia Alegria